

Nr 122

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till studiebidrag m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt motionerna hänvisats till statsutskottet.

(2:a avd.)

1:o **Studiebidrag m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkt G 3, s. 644 och 645 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1965) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 415 000 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Augustsson* och *Lars Larsson* (I: 25) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Forsberg* och *Persson* i Skänninge *m. fl.* (II: 31), i vilka hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning av frågan om införande av fria läroböcker och fri studiemateriel i gymnasier, fackskolor, yrkesskolor *m. fl.* skolor med upp till motsvarande utbildningsnivå;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengt Gustavsson m. fl.* (I: 26) och den andra inom andra kammaren av herr *Lundkvist m. fl.* (II: 32), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana åtgärder att elever i real- och flickskola kan erhålla med grundskolelever jämställda studiesociala förmåner i fråga om fria läroböcker och fri studiemateriel;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* (I: 77) samt den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 106), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av åttonde huvudtiteln G 3. Studiebidrag m. m. måtte företa den uppräknig av detta förslagsanslag för budgetåret 1965/66, som en höjning till 100 kr. av studiehjälpens grundbelopp skulle ge anledning till;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundström* och *Sundin* (I: 162) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 196), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att, i anledning av i motionerna föreslaget vuxenutbildningsbidrag till korrespondensstuderande vid beivrande av vissa preparandkurser, under

ecklesiastikdepartementets huvudtitel för budgetåret 1965/66 till Centrala studiehjälpsnämnden: Studiebidrag m. m. anvisa ett med 2 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag om sammanlagt 417 000 000 kr.;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 172) och den andra inom andra kammaren av herr *Elmstedt* (II: 191), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, a) att riksdagen måtte besluta att elever vid realskolor och flickskolor med verkan från den 1 juli 1964 skall åtnjuta samma förmåner som elever på grundskolans högstadium, när det gäller fria läroböcker, samt b) att riksdagen vid sin behandling av Studiebidrag m. m. under åttonde huvudtiteln måtte för budgetåret 1965/66 anvisa ett förslagsanslag av 421 000 000 kr.

Motionerna I: 25 och II: 31 har i sin helhet hänvisats till statsutskottet, medan motionerna I: 26 och II: 32, såvitt avser ersättning för resor, motionerna I: 77 och II: 106, såvitt angår yrkandet att studiehjälpens grundbelopp skall höjas till 100 kr. per månad, motionerna I: 162 och II: 196, såvitt angår yrkandet om vuxenutbildningsbidrag till korrespondensstuderande för beivrande av preparandkurser, samt motionerna I: 172 och II: 191, såvitt angår yrkandet under a) i fråga om resor, hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Beträffande motiveringarna för de motionsvis framförda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 31, II: 32, I: 77, II: 196 och I: 172.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning av 59 000 000 kr., varav ca 4 000 000 kr. på grund av det förslag om höjning av det förlängda barnbidraget från 60 kr. till 75 kr. per månad, vilket framlagts i propositionen nr 109.

Utskottet hänvisar beträffande höjningen av det förlängda barnbidraget till andra lagutskottets hemställan under moment A. i utlåtandet nr 50 i anledning av propositionen nr 109 jämte i ämnet väckta motioner. Statsutskottet har intet att erinra mot därav föranledd kostnadsberäkning eller övriga under förevarande punkt beräknade kostnader.

Vidkommande det i motionerna I: 25 och II: 31 framförda yrkandet om skyndsamt utredning av frågan om införande av fria läroböcker och fri studiemateriel i gymnasier m. fl. skolor vill utskottet erinra om att riksdagen vid 1964 års höst-session beslöt att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännna vad särskilda utskottet anfört i anledning av motioner i motsvarande syfte som nu föreliggande (SAU nr 1 år 1964, s. 231 och 232). Särskilda utskottet framhöll sålunda bl. a. att frågan om fria läroböcker var ett synnerligen omfattande problem, som inte enbart berörde gymnasium och fackskola utan även en rad andra skolformer. Utskottet ansåg att denna fråga borde prövas efter utredning, varvid även frågan om fri undervisningsmateriel borde uppmärksammas. Chefen för ecklesiastikdepartementet har därefter i ett svar på enkel fråga vid detta års riksdag hänvisat till berörda utskottsuttalande, i vad det avsåg de gymnasiala skolformerna, och förklarat sig vid lämplig tidpunkt komma att taga upp frågan om

utredning rörande ett mera generellt genomförande av systemet med fria läroböcker. Statsutskottet, som delar särskilda utskottets mening i denna fråga, anser sig kunna förutsätta att ovan åsyftade utredning kommer att verkställas så skyndsamt som möjligt. Syftet med motionerna I: 25 och II: 31 synes sålunda enligt utskottets mening redan vara tillgodosett, varför motionerna ej bör för-
anleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 26 och II: 32 hemställs, såvitt nu är i fråga, om sådana åtgärder att elever i real- och flickskola kan få med grundskolelever jämställda studiesociala förmåner när det gäller fria läroböcker och fri skolmateriel. Motionärerna framhåller att elever i real- och flickskolor i vissa fall kommer i en sämre ställning än grundskolans elever i studiesocialt avseende. Elever i grundskolan erhåller sålunda generellt förutom fria skolskjutsar även fria läroböcker och fri skolmateriel. Enligt motionärerna bör de nämnda elevkategorierna vara jämställda i dessa hänseenden. Utskottet anser att man såvitt möjligt bör eftersträva att elever i real- och flickskolor — även om dessa skolor till skillnad från grundskolan är icke-obligatoriska — skall få samma ekonomiska förmåner som eleverna i grundskolan. Det är därför enligt utskottets mening befogat att frågan om fria läroböcker och fri undervisningsmateriel till elever i real- och flickskolor överväges närmare. Med hänsyn härtill vill utskottet sålunda framhålla önskvärdheten av att dessa frågor utredes skyndsamt, lämpligen i samband med ovan berörd utredning rörande motsvarande frågor beträffande de gymnasiala skolformerna. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anfört.

Även i motionerna I: 172 och II: 191 framhålles olikheterna i fråga om studiesocialt stöd till å ena sidan grundskolelever och å andra sidan elever i real- och flickskolor. I dessa motioner yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall besluta att elever vid real- och flickskolor skall, räknat från och med den 1 juli 1964, få samma studiesociala förmåner som elever på grundskolans högstadium när det gäller fria läroböcker. Under hänvisning till vad ovan sagts rörande utredning av frågan om fria läroböcker och fri undervisningsmateriel till eleverna i real- och flickskolor avstyrker utskottet bifall till nu berört yrkande i motionerna I: 172 och II: 191.

Under hänvisning till vad andra lagutskottet hemställt under moment A. 3) i utlåtande nr 48 detta år samt till vad ovan anförts i anledning av förslag i motionerna I: 172 och II: 191 om fria läroböcker och fri undervisningsmateriel för eleverna i real- och flickskolor förordar utskottet vidare, att förslaget i sistnämnda motioner om ökning av anslaget till Studiebidrag m. m. till 421 000 000 kr. icke skall bifallas av riksdagen.

Under förutsättning av bifall till andra lagutskottets hemställan angående höjning av studiehjälpens grundbelopp under moment A. i utlåtande nr 47 detta år avstyrker utskottet motionerna I: 77 och II: 106, i vad de avser uppräknig av anslaget till Studiebidrag m. m.

Utskottet avstyrker slutligen, under förutsättning av bifall till andra lagut-

skottets hemställan rörande vuxenutbildningsbidrag för beivrande av preparandkurser under moment C. 1) i utlåtande nr 49 detta år, motionerna I: 162 och II: 196, i vad de avser ökning till 417 000 000 kr. av anslaget till Studiebidrag m. m. för budgetåret 1965/66.

På grund av vad sålunda anförts och under förutsättning av bifall till andra lagutskottets hemställan under respektive moment A. i utlåtande nr 50, moment A. 3) i utlåtande nr 48, moment A i utlåtande nr 47 samt moment C 1) i utlåtande nr 49 hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 172 och II: 191, i vad de avser att elever vid real- och flickskolor, räknat från och med den 1 juli 1964, skall erhålla samma förmåner som elever på grundskolans högstadium i fråga om fria läroböcker, icke må av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 77 och II: 106, I: 162 och II: 196 samt I: 172 och II: 191, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Studiebidrag m. m.* för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 415 000 000 kr.;

III. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 26 och II: 32, i vad de avser åtgärder för att elever i real- och flickskolor skall kunna erhålla fria läroböcker och fri undervisningsmateriel, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför;

IV. att motionerna I: 25 och II: 31 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

2:o) **Bidrag till preparandkurser.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundström* och *Sundin* (I: 162) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hedlund* och *Ohlin* (II: 196) har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte besluta att för beredande av kostnadsfri undervisning vid korrespondensinstitutens preparandkurser för student-, handels-, gymnasie-teknisk-, privatist- och realexamen under ecklesiastikdepartementets huvudtitel för budgetåret 1965/66 under ett nytt anslag, benämnt Centrala studiehjälpnsnämnden: Bidrag till preparandkurser, anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Beträffande motiveringen för motionsyrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 196.

Utskottet underströk i sitt av riksdagen godtagna utlåtande nr 66 detta år att utskottet helt delade den i motionerna I: 162 och II: 196 framförda uppfatt-

ningen att kraftfulla åtgärder borde vidtagas i syfte att underlätta utbildning och fortbildning för vuxna. Såsom utskottet i samma utlåtande framhöll är emellertid ett flertal utredningar för närvarande sysselsatta med frågor som berör vuxenutbildningen. Frågan om brevskolundervisningens användande inom vuxenutbildningen i gymnasium och fackskola samt inom berörd förgymnasial utbildning för vuxna undersökes sålunda för närvarande av gymnasieutredningen. Även frågan om bidrag av statsmedel till brevskolundervisning, inklusive preparandkurser, kommer enligt vad utskottet erfarit därvid att närmare undersökas och övervägas. Enligt utskottets mening bör gymnasieutredningens undersökningar och därav föranledda förslag avvaktas innan ställning tages till frågan om statsbidrag till korrespondensinstitutens preparandkurser. Utskottet anser därför att motionerna I:162 och II:196, såvitt nu är i fråga, ej bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionerna I:162 och II:196, i vad de avser anvisande av ett särskilt förslagsanslag av 500 000 kr. för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln för beredande av kostnadsfri undervisning vid korrespondensinstitutens preparandkurser, icke må bifallas av riksdagen.

Stockholm den 18 maj 1965

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Fritz Persson, Axel Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Mårtensson, Bertil Petersson, Kaijser, Rönnerberg, Thorsten Larsson, Dahlén och Nyman;

från andra kammaren: herrar Bohman, Karlsson i Olofström, Mellqvist, fröken Elmén, fru Lewén-Eliasson, herrar Larsson i Hedenäset, Nihlfors, fröken Olsson, herrar Arvidson, Mattsson, Blomkvist, Nordstrandh, Källstad, Berg och Jönsson i Arlöv.

Reservation

vid punkten 2 (Bidrag till preparandkurser) av herrar Axel Andersson, Bengtson, Thorsten Larsson, Dahlén, Nyman, fröken Elmén, herrar Larsson i Hede-

näset, *Nihlfors*, *Mattsson* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 162 och II: 196, såvitt nu är i fråga, samt att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 162 och II: 196 har bl. a. föreslagits att ett särskilt förslagsanslag av 500 000 kr. skall anvisas för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln för beredande av kostnadsfri undervisning vid korrespondensinstitutens preparandkurser. Motionärerna framhåller därvid bl. a. att målinriktade vuxenstudier i allt större utsträckning bedrivs vid korrespondensinstitutet samt att denna studieform är den enda möjliga för många vuxna, i synnerhet för dem som önskar studera jämsides med förvärvsarbete. Korrespondensstudier ställer sig emellertid jämförelsevis kostsamma för den enskilde. Särskilt gäller detta vid deltagande i preparandkurser utanför hemorten. Utskottet, som delar de i motionerna framförda synpunkterna, finner angeläget att de korrespondensstuderande snarast erhåller kostnadsfri undervisning. I sammanhanget vill utskottet understryka den betydelse, som korrespondensundervisningen för närvarande har bl. a. som en värdefull utbildningsmöjlighet vid sidan av statens gymnasier för vuxna och kvällsgymnasierna. Utskottet anser sig även böra framhålla att korrespondensundervisningen är den för statsverket minst kostnadskrävande utbildningsformen. I avvaktan på gymnasieutredningens överväganden i dessa hänseenden samt därav föranledda förslag finner utskottet sålunda i högsta grad befogat att kostnadsfri undervisning under budgetåret 1965/66 beredes vid korrespondensinstitutens preparandkurser för student-, handelsegymnasie-, gymnasieingenjör-, privatist- och realexamen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 162 och II: 196, såvitt nu är i fråga, till *Centrala studiehjälpsnämnden: Bidrag till preparandkurser* för budgetåret 1965/66 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.»

Särskilt yttrande

vid *punkten 1* (Studiebidrag m. m.) av herrarna *Axel Andersson*, *Bengtson*, *Thorsten Larsson*, *Dahlén*, *Nyman*, fröken *Elmén*, herrarna *Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors*, *Mattsson* och *Källstad*, vilka anfört:

»Andra lagutskottet har i utlåtande nr 49 avstyrkt motionerna I: 162 och II: 196 i den del som hänvisats till lagutskottet. Vid bifall härtill kommer vuxenutbildningsbidrag budgetåret 1965/66 ej att utgå för beivrande av korrespondensinstitutens preparandkurser. Ehuru vi i detta sammanhang ej haft konstitutionella möjligheter att ställa yrkande motsvarande vår uppfattning, önskar vi dock framhålla angelägenheten av att sådant bidrag utgår även till korrespondensstuderande för beivrande av de preparandkurser, som inför examensproven i gymnasium och realskola är nödvändiga.»